

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/120/101/95

PREZES NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI I RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH - NIEZALEŻNI CZY UWIKŁANI W POLITYKĘ?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

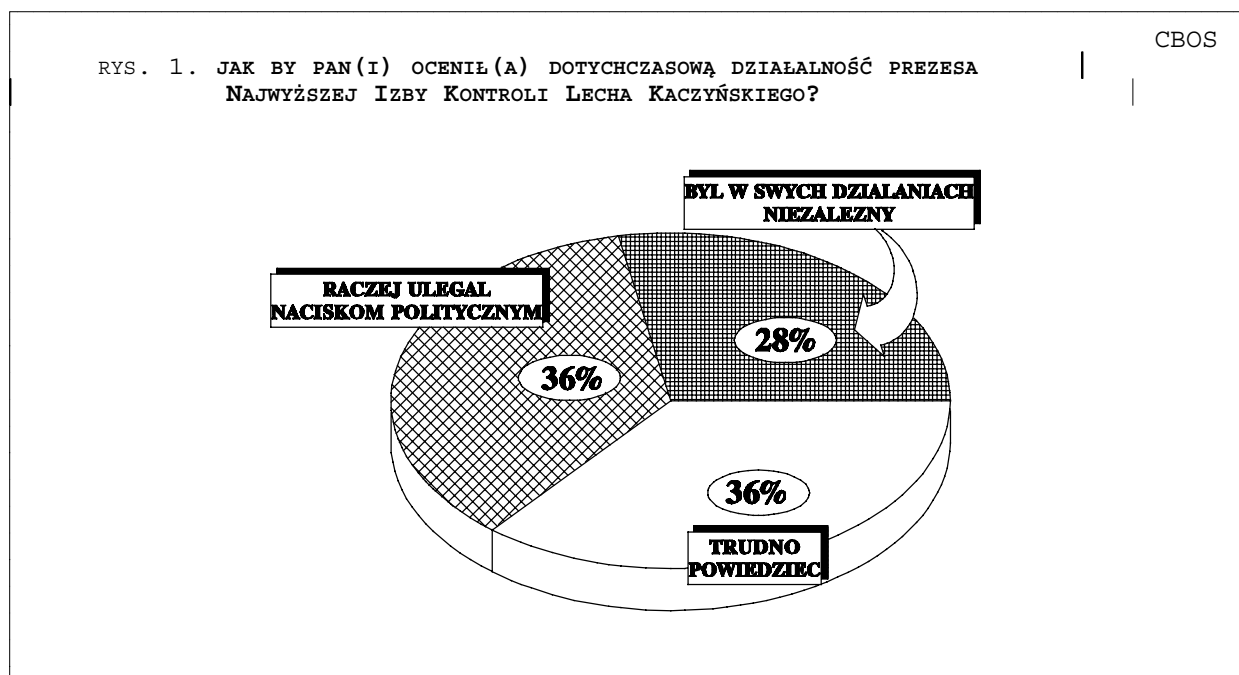
WARSZAWA, CZERWIEC '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Najwyższa Izba Kontroli i Rzecznik Praw Obywatelskich to dwie instytucje, które z założenia powinny być nie podporządkowane układom partyjnym i stać na straży prawa, niezależnie od tego, kto obecnie sprawuje władzę w kraju. Czasem jednak pojawiają się zarzuty, iż osoby odpowiedzialne za działalność tych instytucji kierują się interesami partyjnymi czy też, ogólnie, politycznymi. Między innymi te kwestie były przedmiotem naszego sondażu¹.

Lech Kaczyński pełnił funkcję prezesa Najwyższej Izby Kontroli od 4 lutego '92 do 27 maja '95, kiedy to został odwołany przez Sejm. W ostatnim tygodniu maja pytaliśmy badanych, jak oceniają jego działalność. Duża grupa ankietowanych (36%) nie miała zdania na ten temat. Niewiele ponad jedna czwarta respondentów uznała, że Lech Kaczyński był w swych działaniach niezależny. Nieco ponad jedna trzecia stwierdziła natomiast, że raczej ulegał naciskom politycznym.

¹ Badanie "Świat wokół nas" (8) zrealizowano w dniach 26-29 maja '95 na 1198-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Warto tu podkreślić, że od października '93 odnotowywaliśmy w naszych sondażach na temat instytucji publicznych znacznie więcej pozytywnych niż negatywnych ocen dotyczących Najwyższej Izby Kontroli (na początku maja '95 - 57% aprobaty i 21% dezaprobaty)².

Opinie badanych o działalności byłego prezesa NIK mają najsilniejszy związek z deklarowanymi przez nich poglądami politycznymi³. O uleganiu przez Lecha Kaczyńskiego naciskom politycznym najczęściej przekonani są ankietowani związani z lewicą (48%), natomiast osoby o orientacji prawicowej mają w tej kwestii podzielone opinie (36% badanych uważa, że był on w swoich działaniach niezależny, a 35% twierdzi, iż raczej uległ naciskom politycznym)⁴.

² Por. komunikat CBOS "Instytucje publiczne w maju '95", czerwiec '95.

³ V Cramera równe 0.20.

⁴ Por. tabele aneksowe.

Opinie o działalności byłego prezesa NIK różnicują również opcje polityczne respondentów wyrażane zamiarem oddania głosu w najbliższych wyborach parlamentarnych na określoną partię polityczną⁵. Pogląd, że Lech Kaczyński był w swoich działaniach niezależny, najczęściej wyrażają wyborcy Unii Wolności, przeciwnego zdania są natomiast badani stanowiący elektorat Bezpartyjnego Bloku Wspierania Reform (tab. 1).

Tabela 1

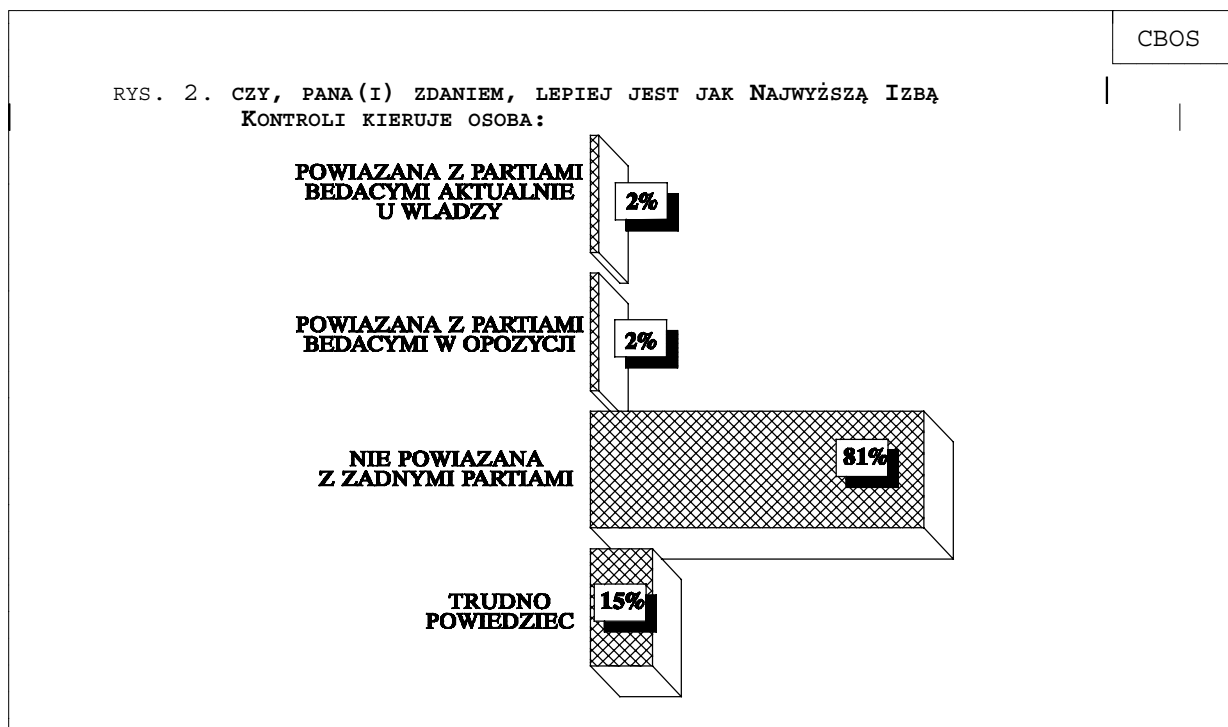
w procentach

Sympatycy partii i ugrupowań politycznych	Jak by Pan(i) ocenił(a) dotychczasową działalność prezesa Najwyższej Izby Kontroli Lecha Kaczyńskiego?		
	Był on w swych działaniach niezależny	Raczej ulegał naciskom politycznym	Trudno powiedzieć
Sojusz Lewicy Demokratycznej	29	40	31
Unia Wolności	47	32	21
Unia Pracy	35	40	25
Polskie Stronnictwo Ludowe	30	30	40
NSZZ "Solidarność"	35	42	23
Partie prawicy pozaparlamentarnej	27	29	44
Konfederacja Polski Niepodległej	37	42	21
Bezpartyjny Blok Wspierania Reform	24	50	26

Partie uszeregowano według wielkości ich elektoratów.

Lecha Kaczyńskiego zastąpi prawdopodobnie polityk wywodzący się z ugrupowań tworzących obecną koalicję rządzącą. W tym kontekście interesowały nas opinie społeczne o tym, czy dobrze by było, gdyby tak się stało.

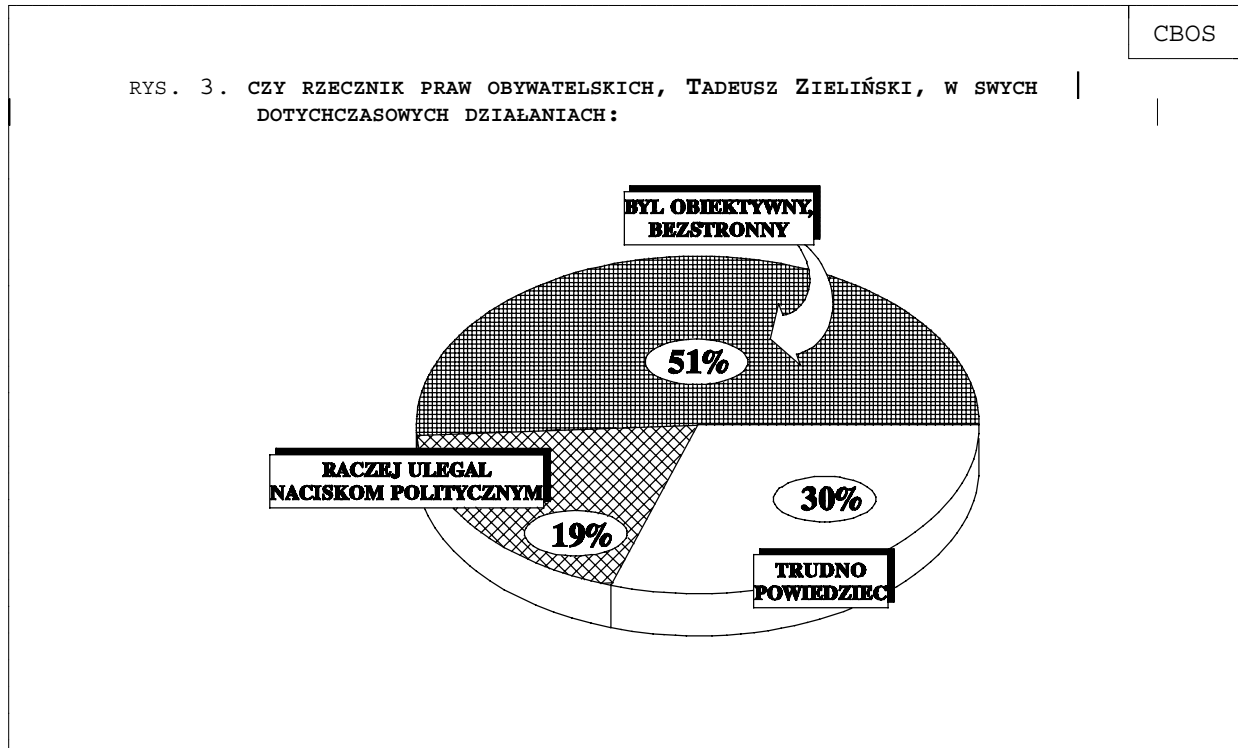
⁵ V Cramera równe 0.15.

Zdecydowana większość badanych opowiada się za tym, aby Najwyższą Izbą Kontroli kierowała osoba nie powiązana z żadnymi partiami politycznymi. Postulat niezależności prezesa Najwyższej Izby Kontroli od układów partyjnych czy też, ogólnie, politycznych dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych.

Wysuwanie przez różne grupy społeczne kandydatury Tadeusza Zielińskiego na prezydenta spowodowało większe zainteresowanie jego osobą i działalnością. Pomimo pojawiających się co pewien czas zarzutów o stronniczość, połowa społeczeństwa uważa, że rzecznik praw obywatelskich w swych dotychczasowych działaniach był obiektywny, bezstronny. Natomiast tylko niespełna jedna piąta ankietowanych skłonna jest twierdzić, że ulegał on naciskom politycznym. Warto tu przypomnieć, że Rzecznik Praw Obywatelskich jest jednocześnie jedną z najlepiej ocenianych instytucji publicznych (na początku maja '95 - 76% aprobaty i 9% dezaprobaty)⁶.

⁶ Por. komunikat CBOS "Instytucje publiczne w maju, 95".

Opinie ankietowanych o dotychczasowej działalności Tadeusza Zielińskiego związane są z ich orientacją polityczną⁷. Ponad dwie trzecie respondentów identyfikujących się z lewicą (68%) ocenia, że rzecznik był obiektywny i bezstronny. Pogląd ten podziela także niespełna połowa zwolenników prawicy (49%).

Podobnie jak w przypadku opinii o działalności prezesa NIK, w poglądach badanych dotyczących rzecznika praw obywatelskich można zauważyć zróżnicowanie ze względu na deklarowane opcje wyborcze⁸. Najwięcej pozytywnych opinii o dotychczasowej działalności Tadeusza Zielińskiego stwierdzono wśród elektoratu Unii Wolności, najmniej przychylnych natomiast - wśród osób zamierzających głosować na KPN i BBWR (tab. 2).

⁷ V Cramera równe 0.20.

⁸ V Cramera równe 0.20.

Tabela 2

w procentach

Sympatycy partii i ugrupowań politycznych	Czy rzecznik praw obywatelskich, Tadeusz Zieliński, w swych dotychczasowych działaniach był:		
	obiektywny, bezstronny	raczej ulegał naciskom politycznym	Trudno powiedzieć
Sojusz Lewicy Demokratycznej	66	13	21
Unia Wolności	76	9	15
Unia Pracy	56	17	27
Polskie Stronnictwo Ludowe	63	10	27
NSZZ "Solidarność"	51	21	28
Partie prawicy pozaparlamentarnej	43	25	32
Konfederacja Polski Niepodległej	36	41	23
Bezpartyjny Blok Wspierania Reform	42	35	23

Partie uszeregowano według wielkości ich elektoratów.

★

★

★

Zdecydowana większość społeczeństwa postuluje, aby prezes Najwyższej Izby Kontroli był niezależny od wpływów partii politycznych (81%). Jednocześnie tylko niewiele ponad jedna czwarta (28%) respondentów ocenia, że Lech Kaczyński pełniąc tę funkcję był w swoich działaniach niezależny, raczej nie ulegał naciskom politycznym. Nieco lepiej pod względem niezależności oceniana jest dotychczasowa działalność Tadeusza Zielińskiego jako rzecznika praw obywatelskich.

Warto podkreślić, że działania Lecha Kaczyńskiego nieco lepiej niż pozostali oceniają osoby identyfikujące się z prawicą, natomiast działalność Tadeusza Zielińskiego najlepiej postrzegają zwolennicy lewicy. Pod względem liczby wyrażanych opinii pozytywnych zarówno o Lechu Kaczyńskim, jak i o Tadeuszu Zielińskim wyróżniają się osoby z wyższym wykształceniem oraz elektorat Unii Wolności.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak by Pan(i) ocenił(a) dotychczasową działalność prezesa Najwyższej Izby Kontroli Lecha Kaczyńskiego? 1 - Był on w swych działaniach niezależny; 2 - Raczej ulegał naciskom politycznym

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	36	36	1197
Płeć				
Mężczyźni	35	36	29	567
Kobiety	22	36	42	630
Wiek				
do 24 lat	23	36	41	172
25-34	28	34	38	210
35-44	31	43	26	293
45-54	29	34	37	162
55-64	26	43	31	170
65 lat i więcej	28	24	48	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	22	33	45	448
Miasto do 20 tys.	35	32	33	146
od 21 do 100 tys.	27	40	32	201
101-500 tys.	29	41	29	240
501 tys. i więcej mieszk.	36	36	27	162
Region				
Północny	42	28	31	130
Zachodni	23	31	46	119
Środkowo-zachodni	21	44	35	179
Środkowy	34	38	29	231
Wschodni	23	35	42	151
Południowo-wschodni	33	34	34	175
Południowo-zachodni	21	38	41	212
Wykształcenie				
Podstawowe	17	36	47	398
zasadnicze zawodowe	26	39	35	350
Średnie	37	33	30	351
Wysze	45	37	18	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	37	44	19	76
Prac. umysł. niż. szczebla	30	33	37	106
Pracownicy fiz. - umysł.	36	44	20	41
Robotnicy wykwalifikowani	30	40	30	157
Robotnicy niewykwalifik.	5	58	36	54
Rolnicy	28	26	45	84
Prywatni przedsiębiorcy	39	41	20	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	28	30	42	388
Uczniowie i studenci	27	24	49	58
Bezrobotni	24	41	34	100
Gospodynie domowe i inni	20	47	34	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	29	46	25	126
Sektor państwowy	30	37	33	156
Sektor prywatny	30	42	28	194
Spółdzielczość	33	51	17	22
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	25	36	39	254
125 - 199	20	42	38	210
200 - 274	25	36	39	292
275 - 324	30	33	36	151
325 i powyżej	41	34	25	227
Ocena własnych war. mater.				
Złe	25	41	34	492
Średnie	27	34	38	519
Dobre	36	29	35	185
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	19	28	53	77
Raz w tygodniu	29	35	37	712
Kilka razy w roku	28	38	34	311
W ogóle nie uczestniczy	27	50	24	95
Poglądy polityczne				
Lewica	29	48	22	209
Centrum	30	36	34	416
Prawica	36	35	28	311
Trudno powiedzieć	13	28	59	261

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, lepiej jest jak Najwyższą Izbą Kontroli kieruje osoba: 1 - powiązana z partiami będącymi aktualnie u władzy; 2 - powiązana z partiami będącymi w opozycji; 3 - nie powiązana z żadnymi partiami (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	2	82	15	1195
Płeć					
Mężczyźni	2	3	87	8	564
Kobiety	2	1	77	21	631
Wiek					
do 24 lat	1	0	79	19	169
25-34	3	3	85	10	210
35-44	2	3	86	9	293
45-54	0	0	90	10	162
55-64	2	3	81	14	171
65 lat i więcej	2	1	67	30	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	2	1	74	23	445
Miasto do 20 tys.	2	2	84	9	146
od 21 do 100 tys.	4	1	85	12	201
101-500 tys.	1	2	88	10	240
501 tys. i więcej mieszk.	1	5	88	7	163
Region					
Północny	2	0	84	14	130
Zachodni	2	0	84	14	119
Środkowo-zachodni	2	2	83	13	179
Środkowy	0	4	84	11	229
Wschodni	2	2	70	26	151
Południowo-wschodni	2	1	83	14	175
Południowo-zachodni	2	2	82	14	212
Wykształcenie					
Podstawowe	2	1	68	29	399
Zasadnicze zawodowe	2	2	86	11	347
Średnie	1	2	90	7	351
Wyższe	1	4	95	0	98
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	1	6	92	1	76
Prac. umysł. niż. szczebla	0	3	93	4	106
Pracownicy fiz. - umysł.	1	2	88	9	41
Robotnicy wykwalifikowani	2	1	90	8	157
Robotnicy niewykwalifik.	4	0	79	18	51
Rolnicy	3	0	78	20	84
Prywatni przedsiębiorcy	4	5	77	15	53
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	2	2	76	20	389
Uczniowie i studenci	2	0	80	18	58
Bezrobotni	0	4	71	24	100
Gospodynie domowe i inni	1	0	89	10	78
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	2	3	92	4	126
Sektor państwowy	2	2	84	11	153
Sektor prywatny	1	2	87	10	194
Spółdzielczość	0	0	96	4	22
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	2	1	75	22	254
125 - 199	1	1	80	18	210
200 - 274	3	1	80	16	289
275 - 324	2	0	90	8	151
325 i powyżej	1	5	88	6	227
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	2	80	16	490
Średnie	2	2	82	14	521
Dobre	2	3	84	12	185
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	1	3	65	31	78
Raz w tygodniu	1	2	83	14	709
Kilka razy w roku	3	2	80	15	311
W ogóle nie uczestniczy	1	5	89	5	95
Poglądy polityczne					
Lewica	1	1	89	9	209
Centrum	3	2	84	11	416
Prawica	0	3	88	9	308
Trudno powiedzieć	1	0	65	33	262

Tabela 3. Czy rzecznik praw obywatelskich Tadeusz Zieliński w swych dotychczasowych działaniach był:

(%)

	obiektywny bezsronny	ulegał naciskom politycz- nym	Trudno powiedzieć	Liczba
Ogółem	51	19	30	1197
Płeć				
Mężczyźni	57	18	25	567
Kobiety	45	20	35	630
Wiek				
do 24 lat	43	20	37	172
25-34	49	20	31	210
35-44	53	24	24	292
45-54	65	14	21	162
55-64	54	21	25	171
65 lat i więcej	42	12	47	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	43	19	38	448
Miasto do 20 tys.	51	22	27	146
od 21 do 100 tys.	53	17	29	201
101-500 tys.	54	19	27	240
501 tys. i więcej mieszk.	64	18	18	162
Region				
Północny	52	19	28	130
Zachodni	52	19	28	119
Środkowo-zachodni	50	17	33	179
Środkowy	52	23	25	231
Wschodni	39	20	41	151
Południowo-wschodni	54	20	26	175
Południowo-zachodni	54	14	33	212
Wykształcenie				
Podstawowe	39	18	43	399
Zasadnicze zawodowe	54	20	26	350
Średnie	57	19	25	351
Wyższe	67	20	13	97
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	76	17	8	76
Prac. umysł. niż. szczebla	56	17	27	106
Pracownicy fiz.- umysł.	67	17	15	41
Robotnicy wykwalifikowani	60	19	21	157
Robotnicy niewykwalifik.	37	29	34	54
Rolnicy	44	19	37	84
Prywatni przedsiębiorcy	52	15	34	52
Bierni zawodowo				
Rencisci i emeryci	49	17	34	389
Uczniowie i studenci	40	16	44	58
Bezrobotni	33	26	40	100
Gospodynie domowe i inni	49	20	30	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	61	18	21	126
Sektor państwowy	59	20	21	156
Sektor prywatny	52	23	25	193
Spółdzielczość	73	9	18	22
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	41	20	40	254
125 - 199	50	19	31	210
200 - 274	51	19	31	292
275 - 324	57	17	26	151
325 i powyżej	61	20	20	227
Ocena własnych war. mater.				
Złe	47	23	30	492
Średnie	52	16	32	521
Dobre	57	16	27	184
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	41	17	43	78
Raz w tygodniu	49	21	30	712
Kilka razy w roku	54	16	31	310
W ogóle nie uczestniczy	60	16	24	95
Poglądy polityczne				
Lewica	68	15	17	209
Centrum	53	19	28	415
Prawica	49	26	25	311
Trudno powiedzieć	35	14	51	262